

Lekcije energetske krize: Zašto prelazak na čistu energiju mora biti brži

Beograd, novembar 2021. - Drastičan rast cena struje i gasa najavio je zimu nezadovoljstva i strepnje u Evropi. Šta je izazvalo ovaj energetska šok, da li ćemo se smrzavati zbog eventualnih nestašica ili zbog računa, jesu li sve ovo političke igre i šta energetska kriza znači za borbu protiv klimatskih promena? Ovo su neka od gorućih pitanja s kojima se svet trenutno suočava, a posebno su aktuelna u vreme održavanja 26. po redu Konferencije Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama (COP26) u Glazgovu.

Na rast cene energenata uticalo je više faktora istovremeno – ono što analitičari nazivaju „savršenom olujom“. Hladna prošla zima u Evropi istrošila je zalihe gasa, dok je u Aziji vanredno toplo leto povećalo upotrebu klima-uređaja. Potražnja za gasom je u međuvremenu porasla zbog izlaska iz pandemijskih restrikcija, pre svega u Aziji, ali i u EU zbog gašenja termoelektrana na ugalj. U Evropi je bilo manje vetrova, a u Kini manje padavina, a tu je i sumnja u razne geopolitičke igre. Rusija je optužena da usporava isporuke gasa Evropi da bi izdejsvovala dozvolu za gasovod Severni tok 2, dok ruski zvaničnici za skok cena okrivljuju špekulante na tržištu. Zagovornici zelene energije smatraju da je problem i u nedovoljnom ulaganju u obnovljive izvore, jer se pogrešno veruje da tranzicija mora biti postepena.

Jedna od tačaka sporenja je u kojoj meri na rast cene struje utiče rast troškova emisijih jedinica CO₂, koje u EU plaćaju emiteri gasova sa efektom staklene bašte, u okviru Sistema trgovine emisijama (Emission Trading System - ETS). U pitanju je mehanizam koji EU koristi kako bi u energetska tranziciji izbacila fosilna goriva iz energetike, a ove godine je cena tone emitovanog CO₂ premašila 50 evra. Frans Timermans, komesar za klimatska akcija, rekao je da skok cena emisijih jedinica čini „veoma mali“ deo skoka cena električne energije, odbacivši pozive da EU interveniše na tržištu ugljen-dioksida.

Šta god bio vodeći uzrok, gas je od januara poskupeo za 250 posto, a posledično i cene električne energije. Struja je na evropskim berzama početkom oktobra za dan poskupela sa oko 180 evra za megavat-sat (MWh) na više od 320 evra. Gas je u isto vreme probio rekord od 1.900 dolara za hiljadu kubika.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Tekst je izrađen u okviru Platforme "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

ODRŽIVI
RAZVOJ
ZA SVE

Skupa struja i gas produbili „klimatsko raskršće“

U inače podeljenom svetu „klimatsko raskršće“ se dodatno produbilo – dok jedni tumače energetske šok kao dokaz da se prebrzo ušlo u zelenu tranziciju, drugi smatraju da je lekcija upravo suprotna i da treba ubrzati prelazak na obnovljive izvore.

Pojedine članice EU razmatraju mogućnost da zadrže pogone na naftu i uglj i nakon predviđenog datuma zatvaranja, zadajući udarac politici EU, koja je prošle godine prvi put proizvela više struje iz obnovljivih izvora nego iz fosilnih goriva (38 prema 37 procenata). I drugde u svetu vlasti su posegnule za fosilnim gorivima, što je u suprotnosti s dugoročnim ciljevima za dekarbonizaciju i UN Agendom 2030 za održivi razvoj. Sedmi cilj održivog razvoja (COR 7) predviđa da se do kraja 2030. značajno poveća udeo obnovljive energije u globalnom energetsom miksu sa sadašnjih 17 procenata. Bez bržeg prelaska na obnovljive izvore energije ne može se ispuniti ni očuvanje klime kao 13. cilj održivog razvoja. U okviru njega traže se hitne akcije protiv klimatskih promena i njihovih posledica na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Energetska kriza ojačala je struju koja tvrdi da fosilna goriva nemaju alternativu, dok je na drugoj strani izazvala strah da će Zeleni dogovor EU izgubiti podršku. Mađarski premijer Viktor Orban krivi „briselske birokrate“ za stalni rast cena energije dobijene iz fosilnih goriva, kritikujući, zajedno sa Poljskom, borbu EU protiv klimatskih promena. Evropska komesarka za energetiku Kadri Simson naglašava da uzlet cena energenata nema mnogo veze s klimatskom politikom EU, već, naprotiv, sa zavisnošću bloka od fosilnih goriva i njihovim kolebljivim cenama.

Predsednica Evropske komisije Ursula fon der Lajen najavila je da će kreiranje cena struje biti ispitano, te da će se razmotriti mogućnost razdvajanja cena gasa i struje u okviru tržišta, budući da postoje mnogo jeftiniji energenti iz obnovljivih izvora. Efekte poskupljenja na građane i privredu EU će ublažiti nizom mera, uključujući pomoć siromašnim domaćinstvima iz prihoda sistema ETS i smanjenje poreza na energente.

Bez ulaganja u čistu energiju preti rizik od novih turbulencija na tržištu energenata

Uoči COP-a u Glazgovu, Međunarodna agencija za energetiku (IEA) poručila je vladama da, uzimajući u obzir nestabilnost na tržištu energenata, porast emisije štetnih gasova i učestalost klimatskih katastrofa, u Škotskoj treba da se obavežu na jasne akcije i ambicije.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Tekst je izrađen u okviru Platforme “Održivi razvoj za sve”, koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

ODRŽIVI RAZVOJ ZA SVE

IEA navodi u svom godišnjem izveštaju da je napredak ka čistoj energiji još uvek prespor da bi emisije štetnih gasova počele značajnije da opadaju. Naime, da bi se emisije do 2050. svele na neto nultu vrednost, a to je jedini scenario za obuzdavanje rasta globalne temperature na 1,5 Celzijusovih stepeni, potrebno je u narednih 10 godina više nego utrostručiti ulaganja u projekte čiste energije. Oko 70 odsto ulaganja investicija bi trebalo sprovesti u ekonomijama u povoju i zemljama u razvoju, gde nedostaje novca, a kapital je do sedam puta skuplji nego u razvijenim ekonomijama. Izostanak ulaganja nosi rizik od novih turbulencija na globalnom tržištu energenata, navodi se u izveštaju IEA.

Ulaganja će u isto vreme predstavljati veliku razvojnu šansu. Procenjuje se da će vrednost tržišta vetro-turbina, solarnih ploča i litijum-jonskih baterija premašiti vrednost od hiljadu milijardi (eng. trilion) dolara godišnje do 2050. godine, uporedivu sa sadašnjim tržištem nafte, sa 26 miliona novih „zelenih“ radnih mesta.

Ima li zime za Srbiju?

Iako imamo skoro najjeftiniju struju u Evropi i povoljne gasne ugovore s Rusijom, posledice energetske krize teško da mogu sasvim zaobići Srbiju. Privreda je prva na udaru. Nakon poskupljenja struje od 20 do 50 odsto u junu, snabdevači su firmama iz Srbije i BiH početkom oktobra najavili novi skok cena od 70 do 135 odsto, što bi za posledicu moglo da ima pad proizvodnje i otpuštanja ili poskupljenje robe i usluga.

Potpisivanjem Sofijske deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan u novembru 2020. godine, Srbija se zajedno sa ostalim zemljama regiona obavezala na niz konkretnih akcija, uključujući uvođenje takse na emisije CO₂ i tržišnih modela za podsticanje obnovljivih izvora energije, kao i postupno ukidanje subvencija za ugalj. Godinu dana kasnije, EU je potvrdila da će zemlje regiona dobiti 9 milijardi evra bespovratnih sredstava i 20 milijardi evra investicija kako bi ispunile obavezu da u središte privrednih aktivnosti stave održivi razvoj, štednju resursa i klimatsku akciju.

U Srbiji postoji strah da će prelazak na čistu energiju doneti veće račune za potrošače i manju energetska bezbednost. Ministarka rudarstva i energetike Zorana Mihajlović rekla je da će i pored stalnih otpora koji postoje, država „uzeti uzde u svoje ruke“ i napraviti okvire u kojima će se kretati energetska tranzicija. Dodala je da se mora napraviti energetska miksa koji će garantovati i energetska bezbednost i zaštitu životne sredine, tako da najmodernije termoelektrane kao što je Kostolac B3 možda ostanu da rade kao neka vrsta rezerve. Energetska tranzicija uticaće na mnoge sektore. Kako je najavljeno, najveće izvoznike iz Srbije već od 2026. godine očekuje taksa na emisije CO₂.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Tekst je izrađen u okviru Platforme "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs

ODRŽIVI RAZVOJ ZA SVE

Uprkos tome što ima strateški i zakonodavni okvir koji pokrivaju COR 7, Srbija nije napravila velike pomake na polju obnovljivih izvora energije. U dogovoru sa Energetskom zajednicom postojao je cilj da do 2020. godine dostigne udeo obnovljivih izvora energije od 27 odsto u finalnoj potrošnji energije, a kako nije ispunjen, njegova realizacija je odložena. I dalje većina električne energije u Srbiji potiče iz fosilnih goriva, pre svega uglja (skoro 70%), dok ostatak električne energije uglavnom dolazi iz velikih hidroelektrana. Neefikasnost, tehnološka zastarelost i nizak kvalitet dostupnog uglja doprinose visokim emisijama zagađujućih čestica koje ugrožavaju zdravlje. Takođe je neophodno značajno unaprediti energetske efikasnost, jer smo u ovom pogledu lošiji od globalnog proseka.

Izradu ovog dokumenta omogućile su vlade Švajcarske i Nemačke. Ovaj dokument ne predstavlja nužno zvaničan stav vlada Švajcarske i Nemačke, kao i GIZ.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Tekst je izrađen u okviru Platforme "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Za više informacija molim vas kontaktirajte info@sdgs4all.rs